

У різні часи в «Чорному дельфіні» утримувались та й зараз утримуються доволі багато відомих засуджених, наприклад, С. Мадуєв (один із найбільш відомих радянських нальотчиків), І. Зайнутдінов (засуджений за організацію вибуху житлового будинку в м. Буйнакську в 1999 р.), серійні вбивці І. Іванченко, В. Муханкін, Є. Нагорний, О. Рильков, відомий чеченський польовий командир С. Тімурбулатов [1].

Висновки. Підсумовуючи викладене вище, можна зробити висновок, що досліджувана нами виправна колонія № 6 у місті Соль-Ілецьку Оренбурзької області Російської Федерації є однією з небагатьох виправних установ, у якій вдалося виробити такі особливості утримування засуджених до покарання у вигляді довічного позбавлення волі, які фактично виключають не лише втечі останніх, а й будь-які серйозні порушення з їх боку. Ідеалізувати згадану виправну колонію не потрібно, оскільки й у ній є доволі багато недоліків та прогалин, однак запозичення певного позитивного досвіду пішло б на користь вітчизняній системі пенітенціарних установ та послужило б підґрунтям для подальших реформ у цьому напрямі.

Список використаних джерел:

1. Черный дельфин [Електронний ресурс] // Режим доступу : ru.wikipedia.org/wiki/Черный_дельфин.
2. Северин Н. Исправительное учреждение ФКУ ИК № 6 [Електронний ресурс] / Николай Северин. // Режим доступу : prisonlife.ru/mesta-lishenya-svobodi/1208-ispravitel'naya-koloniya-6-chernyy-delfin-g-sol-ileck-orenburgskaya-oblast.html.
3. Черный дельфин – колония особого режима [Електронний ресурс] // Режим доступу : b4g.com.ua/one/view/519/p.1.
4. Седаков П. «Черный дельфин» или Дорога в один конец. Тюрьма для пожизненно лишенных свободы [Електронний ресурс] / Павел Седаков. // Режим доступу : vlasti.net/news/64373.

МЕЛЬНИК Р. І.,

кандидат юридичних наук, доцент,
провідний науковий співробітник
(Науково-дослідний інститут
Національної академії прокуратури України)

ТУПЕЛЬНЯК І. І.,

старший науковий співробітник
(Науково-дослідний інститут
Національної академії прокуратури України)

УДК 343.97+343.61

ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ЖИТТЯ ТА ЗДОРОВ'Я ОСОБИ: КРИМІНОЛОГІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА ОСОБИ ЗЛОЧИНЦЯ

В статті досліджуються основні кримінологічні риси особи злочинця в діяннях проти життя та здоров'я особи. Зроблено висновки щодо кримінологічного портрету злочинця у вказаній сфері за п'ятирічний період.

Ключові слова: кримінологічна характеристика, особа злочинця, злочини проти життя та здоров'я.

В статье исследуются основные криминалогические черты личности преступника в деяниях против жизни и здоровья лица. Сделаны выводы о криминалогическом портрете преступника в указанной сфере за пятилетний период. Также в этой статье содержатся выводы о криминалогическом портрете преступника

Ключевые слова: криминалогическая характеристика, личность преступника, преступления против жизни и здоровья.

The article contains the research of the main criminological features of the individual offender who had committed crimes against life and health of personality. Also in this article contains the conclusions of the criminological portrait offender in that area for a period of five years.

Key words: *criminological characteristic, individual offender, crimes against life and health of personality.*

Вступ. Злочини проти життя та здоров'я особи – це суспільно небезпечні та протиправні діяння, що посягають на життя й здоров'я особи, руйнують і спотворюють ці найцінніші блага, а також наражають на небезпеку заподіянням їм шкоди. Це вимагає від держави невинної та адекватної протидії зазначеним проявам антисоціальної поведінки.

Водночас ефективність соціального впливу та запобігання злочинам проти життя та здоров'я особи вимагають дослідження характерних ознак злочинця – системи рис, що сукупно створюють уяву про людину, яка вчинила певний злочин, розкривають різні сторони й прояви його суспільного існування та життєвого досвіду, що безпосередньо чи опосередковано пов'язані з подібною девіантною поведінкою та обумовлюють або сприяють вчиненню злочину, допомагають зрозуміти причини його вчинення.

Окремі аспекти кримінологічної характеристики особи злочинця в насильницьких злочинах досліджувалися в працях відомих вітчизняних зарубіжних вчених в галузі кримінології та кримінального права: С.Б. Алімова, Ю.М. Антоняна, В.І. Борисова, С.В. Бородіна, Б.М. Головікіна, Л. М. Давиденка, І.М. Даньшина, О.М. Джужи, О.О. Дудорова, А.П. Закалюка, В.С. Зеленецького, А.Ф. Зелінського, І.І. Карпеця, О.Г. Кальмана, О.М. Костенка, М.В. Косюти, В.М. Кудрявцева, В.М. Куца, О.М. Литвака, В.В. Лунєєва, В.О. Навроцького, М.І. Панова, В.М. Поповича, В.В. Сташиса, Є.Л. Стрельцова, В.Я. Тація, В.П. Тихого, В.І. Шакуна, О.Н. Ярмиша та інших.

Постановка завдання. Мета статті полягає в здійсненні кримінологічного аналізу особи злочинця в злочинах проти життя та здоров'я особи, які було вчинено в Україні з 2009 по 2013 роки.

Результати дослідження. Особі злочинця притаманна система ознак, властивостей, рис, які визначають її як людину, що вчинила злочин. Хоч вона є різновидом особи взагалі та має загальні ознаки (стать, вік, фах, освіта, соціальний стан, роль у суспільстві), у неї також є властиві лише особі злочинця специфічні ознаки, що визначають і відображають характер і ступінь її суспільної небезпечності.

Як зазначається в кримінологічній літературі, поняття «особа злочинця» поєднує в собі соціологічне поняття особи та юридичне поняття злочинця, тому проблема особи злочинця має вирішуватися на основі загально соціального вчення про особу. Поняття «людина» включає нерозривну єдність різних сторін її суті: соціальної та біологічної. У понятті «особа» фіксуються лише специфічно соціальні ознаки [1, с. 92–93].

Вітчизняні кримінологи поділяють ці ознаки на такі основні групи: соціально-демографічні; кримінально-правові; соціальні ролі й статуси; риси правової та моральної свідомості; соціально-психологічні характеристики.

Соціально-демографічні ознаки. Упродовж останніх п'яти років судами України засуджено за злочини проти життя й здоров'я 51 883 особи. Найбільше засуджено в 2009 р. – 12 350 осіб та в 2010 р. – 12 024 особи. Абсолютна більшість осіб, засуджених за злочини проти життя та здоров'я, мають громадянство України (98,05%), і лише 1,21% були громадянами інших держав.

У період 2009–2013 років серед засуджених за вказані злочини переважали чоловіки: їх було 89,07, а відсоток засуджених жінок становив відповідно 11,93%. Статистичні дані МВС України свідчать про те, що чоловіків було більше й серед виявлених осіб, які скоїли злочини у вказаний період (89,85%). Згідно з даними МВС України та Державної судової адміністрації України спостерігається стійка тенденція до зниження співвідношення чоловіків та жінок серед осіб, які вчинили злочини упродовж 2009–2012 років. Серед засуджених лише у 2011 році воно знизилося на 15,6%.

Однією з найважливіших кримінологічних ознак, що характеризує особу злочинця, є його вік. Безсумнівно, вік накладає свій відбиток на поведінку людей, їх потреби та життєві орієнтації. Вік багато в чому визначає потреби, життєві цілі людей, коло їх інтересів, спосіб життя. Все це, зрозуміло, не може не відображатися на протиправних діяннях.

Найбільша кримінальна активність припадає на вікову групу засуджених від 30 до 50 років (44,23%), від 18 до 25 років (21,88%), від 25 до 30 років (17,58%), від 50 до 65 років (12,8%). Найменшою активністю відзначаються особи від 14 до 16 років (0,50%), від 16 до 18 років (2,48%), від 65 років і старше (1,75%).

Щодо виявлених осіб, які вчинили злочини проти життя та здоров'я, то найбільший відсоток кримінальної активності (31,1%) припадає на вікову групу 25–28 років. На вікову групу від 40 до 49 років та 50–54 років припадає 30,09 і 22,71% відповідно. Найменший відсоток кримінальної активності спостерігається у віці 16–17 років (0,61%), 14–15 років (2,57%), 18–24 років (2,66%) та 60 років і більше (4,47%). Отже, як серед виявлених осіб, які вчинили злочини, так і серед засуджених більшість скоїли злочини проти життя та здоров'я в зрілому віці.

Інтерес становить також диференціація вікової характеристики особи злочинця, що вчиняє кримінально карані діяння залежно від їх виду. Як засвідчує аналіз статистичних даних, кримінальна активність має певні вікові особливості. Так, по умисних вбивствах за обтяжуючих обставин вона припадає на 19–25, 30–40 років, по умисних вбивствах на 30–40, 41–50 років і по тяжких тілесних ушкодженнях на 26–40 років. Висока криміногенна активність зазначених вікових груп по вбивствах за обтяжуючих обставин пояснюється мотивами вчинення злочину притаманним людям у молодому віці: корисливість, хуліганські мотиви, вчинення інших злочинів і протиправних діянь.

Що ж до професійних злочинів, пов'язаних із медичною діяльністю, то вікова характеристика медичних і фармацевтичних працівників, визнаних винними в їх вчиненні, варіюється здебільшого в межах 29–39 років.

Оцінка динаміки особистісних характерних ознак злочинця в сфері скоєння злочинів проти життя та здоров'я особи засвідчує процентне збільшення осіб, які ніде не працюють та не навчаються. Так, на момент вчинення злочинів не працювали та не навчалися 33 572 засуджених або 64,71%. Серед осіб, які вчинили злочини проти життя та здоров'я (дані МВС), цей відсоток становить 56,45%. За 2013 рік він майже такий самий – 56,39%.

Переважна частина працездатних засуджених, які на момент вчинення злочину, не працювали й не навчалися, припадає на тих осіб, які вчинили умисні вбивства, умисні тяжкі, середньої тяжкості, легкі тілесні ушкодження (I та II група згідно з класифікацією за видами злочинів, наведеною в підпункті 4.1.).

Зазначені дані наведено в таблиці.

На момент вчинення злочину були працездатними, не працювали та не навчалися	2009	2010	2011	2012	2013 (6 міс.)	всього
Засуджено за злочини проти життя та здоров'я	7 909	7 725	6 731	7 084	4 123	33 576
Засуджено за умисні вбивства, умисні тяжкі, середньої тяжкості, легкі тілесні ушкодження (I та II група згідно з класифікацією за видами злочинів наведеною у підпункті 4.1.)	7 875	7 678	6 605	7 056	4 097	33 401
% засуджених за I та II групою злочинів від загальної кількості засуджених за злочини проти життя та здоров'я	99,57	99,39	99,46	99,61	99,37	99,49

Що ж до заняття засуджених на момент вчинення злочину, то вони упродовж періоду, що аналізується, характеризуються таким чином. Серед засуджених 15,21% робітники, приватні підприємці – 1,94%, працівники господарських товариств – 1,55%, лікарі, фармацевти – 0,21%, державні службовці та інші службовці – 0,72%, студенти та учні шкіл, ліцеїв, коледжів, гімназій – 1,65% та 1,8% відповідно, вчителі, викладачі – 0,26%, військовослужбовці – 0,10%. Таким чином найбільший відсоток засуджених за злочини цієї категорії становлять робітники.

Важливим показником інтелектуального рівня особи злочинця є її освітній рівень. Він дозволяє встановити залежність злочинної поведінки від освіти та інтелектуального розвитку особи, які сильно впливають на потреби та інтереси людини [1, 93]. Зрозуміло також, що освітній рівень особи злочинця

служить певним орієнтиром для здійснення індивідуальної профілактичної роботи. За даними звітів 8,01% засуджених мали вищу освіту (повну та базову), 24,67% – професійно-технічну, 64,94% повну або базову загальну середню. Початкову загальну середню освіту здобули 1,94% засуджених. Відсоток засуджених осіб, які не мали освіти, становив 0,46 – 237 осіб.

Аналіз узагальнених статистичних даних про освіту засуджених свідчить про те, що найнижчий рівень освіти спостерігається у засуджених за вбивства та тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості. Водночас слід відзначити, якщо особи, засуджені за вбивства, тяжкі, середньої тяжкості та легкі тілесні ушкодження є низько освіченими, то освітній рівень медичних працівників, що вчинили злочини у зв'язку із професійною діяльністю, є дуже високим. Так, осіб із характерною для лікувальної діяльності вищою медичною освітою виявилось 93%. Ще 7% мають середню спеціальну освіту (закінчили медичні училища та коледжі), характерну для медичних працівників середньої ланки.

Наведені приклади свідчать, що соціально-демографічні ознаки дають істотну інформацію про особу злочинців, котра може бути використана як з наукової, так із прикладною метою, зокрема при розробці та реалізації заходів запобігання злочинам.

Кримінально-правові ознаки. До кримінально-правових ознак, які характеризують особу злочинця, слід віднести характер вчиненого злочину, його тяжкість, спрямованість і мотивацію злочинної поведінки, наявність рецидиву злочину, груповий чи індивідуальний характер його вчинення, інтенсивність кримінальної діяльності, наявність судимостей. Ця група ознак відображає риси, властиві саме особі злочинця.

Дані про рівень судимості осіб, які вчинили злочини проти життя та здоров'я особи, мають суттєве значення для характеристики особистості злочинця. Згідно з даними судової статистики в 2009 році засуджено за злочини зазначеної категорії 12 350 осіб, у 2010 – 12 024 (–2,6%), у 2011 – 10 388 (–13,6%), у 2012 – 10 826 (+4,2%), у 2013 – 6 295. При цьому необхідно зазначити, що за вказаний період 727 осіб були виправдані судами, а стосовно 81 особи справи закрито за відсутністю події, складу злочину чи недоведеністю обвинувачення. Це свідчить про помилки при розслідуванні кримінальних справ та прорахунки прокурорського нагляду.

Варто відзначити, що абсолютна більшість суспільно небезпечних діянь, які розглядаються, скоєні засудженими одноосібно (92,39%).

Аналіз звітів Державної судової адміністрації України за період 2009–2012 років показує стійку тенденцію до зниження кількості осіб, які вчинили злочини проти життя та здоров'я у групі. Так, у 2009 році злочини у складі груп вчинено 1 174 особами, у 2010 – 1 015 (–13,5%), у 2011 – 781 (–23,1%), у 2012 – 663 особами (–15,1%). У складі організованої групи та злочинної організації вчинили злочини 0,07% осіб. Таким чином, упродовж чотирьох років злочини в складі груп скоїли 3 633 особи або 7% від загальної кількості засуджених, а в складі організованих груп та злочинних організацій 0,07%. Виходячи з наведених даних можна зробити висновок, що злочинам проти життя й здоров'я не властивий високий рівень організованості, що підтверджується також статистичною інформацією МВС за 5 років (2009–2013 роки). За вказаний період у складі злочинних груп скоїли кримінальні правопорушення 6 044 особи або 6,72%, у складі організованих груп та злочинних організацій – 149 або 0,17%.

З урахуванням піврічних даних за 2013 рік у складі злочинних груп скоїли злочини 3 946 засуджених або 7,61%. У складі організованої групи чи злочинної організації – 42 особи або 0,08%.

Переважна більшість осіб вчинили злочини проти життя та здоров'я вперше. Разом із тим 267 засуджених (0,51%) раніше скоювали злочини, але були звільнені від кримінальної відповідальності. Ще 475 осіб або 4,77% судилися, утім визнані такими, що не мають судимості, 6 166 або 11,88% мають погашену або зняту судимість.

Серед засуджених за аналогічний період 9 113 (17,56%) мали не зняту й непогашену судимість. Зауважимо, що серед осіб, які не працювали й не навчались, цей показник становив 14,29% (7 415 осіб). Згідно з судовою статистикою деякі особи мали кілька судимостей. Так, одну судимість мали 5 247 засуджених (10,11%), дві – 1 736 або 3,35%, три і більше – 2 130 або 4,11% засуджених. Причому 2 041 засуджений або 3,93% мали судимість за злочини проти життя та здоров'я, 4 849 або 9,35% за злочини проти власності, 868 або 1,67% за злочини, пов'язані з наркотиками.

Певний інтерес становлять дані щодо вчинення засудженими особами, які мають не зняту й непогашену судимість нових злочинів в період відбування покарання. Як свідчать дані судової статистики за період, що аналізується, із зазначеної вище категорії 1,33% або 691 особа скоїли злочини не відбувши покарання, серед яких 283 особи або 0,55%, засуджених до позбавлення чи обмеження волі або арешту.

З цієї категорії засуджених в період відбування покарання скоїли злочини 4,65% або 2 413 осіб, зокрема у місцях позбавлення чи обмеження волі або арешту, 4,26% або 2 208 осіб у період іспитового терміну, 0,28% або 147 осіб – іншого покарання. Вказане може свідчити про відсутність належного контролю з боку адміністрації установ виконання покарань за поведінкою засуджених.

Наведені вище загальні показники стосуються переважно засуджених за злочини, передбачені статтями 115–120 та 121–130, 133 КК України, тобто I та II груп наведених у підрозділі 4.1. класифікації злочинів проти життя та здоров'я за трьома видами злочинних посягань. Наприклад, якщо взяти за основу 2011–2013 роки, то кількість засуджених, які мали початкову освіту або не мали освіти взагалі, становить від загальних показників 99,4% та 95,34% відповідно. До зазначеної категорії засуджених входить 100% осіб, які раніше вчиняли злочини, але були звільнені від кримінальної відповідальності, ті, хто вчинив злочин у стані наркотичного сп'яніння у складі організованої групи, на момент вчинення злочинів утримувалися в установі виконання покарань, мав три й більше судимостей, зокрема й пов'язану з наркотиками, в сфері проти життя та здоров'я, скоїли злочини не відбувши покарання, учинили злочини у період відбування покарання. Інші дані, які негативно характеризують засуджених за злочини проти життя та здоров'я від 99,7% до 94,4% припадають на осіб, які скоїли злочини проти життя (вбивства) та здоров'я (тілесні ушкодження). Аналогічне відсоткове співвідношення спостерігається протягом всього періоду, що аналізується. Варто зазначити, що жоден із засуджених медичних працівників раніше не мав судимості, завжди був працевлаштований, злочин вчиняв вперше та одноособово, а також не скоював злочинів під час та після відбуття покарання.

Відповідність закріплених у КК України санкцій за вчинення злочинів проти життя та здоров'я суспільній небезпечності можна оцінити за допомогою заходів кримінально-правового реагування.

Дані судової статистики щодо результатів розгляду кримінальних проваджень характеризуються таким чином. Судами різних рівнів засуджено за аналізований період 51 883 особи, виправдано – 800 (1,5%), закрито справ 18 955 (36,5%), із передбачених законом підстав, включаючи амністію, призначено покарання у виді довічного позбавлення волі – 119 особам або 0,2% у виді позбавлення волі на певний строк – 4 189 (8,1%), із застосуванням статті 69 КК України – 3 016 засудженим або 5,8%.

Зміст мотивів вчинення злочинів щодо життя та здоров'я особи стає конкретним, якщо аналізувати види зв'язків між злочинцем і потерпілим. Більшість потерпілих при вбивствах без обтяжуючих обставин – це подружжя, в тому числі колишні, особи, які перебувають у фактичних шлюбних відносинах. Основна маса потерпілих припадає на осіб, знайомих із злочинцем (спільна робота, місце проживання і проведення дозвілля). Взагалі при сімейно-побутових та ситуаційних злочинах мотив має емоційно-ситуативне «забарвлення». Збільшується частка неадекватних гостроті конфлікту, зовні безглуздих злочинів. Щодо вбивств з інших підстав, то їх мотиви часто лежать за межами міжособистісних стосунків між виконавцем і жертвою (наприклад, вбивства на замовлення). Мотиви дій вбивці-найманця, як правило, не збігаються з мотивами дій організаторів такого вбивства, які часто пов'язані з незаконними угодами в підприємницькій діяльності й сфері фінансово-кредитних відносин, злочинними засобами конкурентної боротьби тощо [2, 146].

Морально-психологічні ознаки. Найвиразніше зазначена характеристика злочинця проявляється в його ставленні до своєї соціальної ролі та обов'язків, що покладаються на нього. Злочини проти життя та здоров'я характеризуються умисною формою вини та суспільною небезпечністю. Спрямованість особистості – антисоціальна, мотивація її поведінки – егоїстична, цинічна, корислива, потреби значно завищені та соціально не виправдані. Значна частина злочинців цієї категорії зловживають алкоголем, немедичним вживанням наркотичних засобів, пограничними відхиленнями в психіці.

У стані алкогольного сп'яніння скоїли злочини 31 216 осіб або 60,17%, у стані наркотичного сп'яніння 59 осіб або 0,11%. Необхідно зазначити, що наведені дані та характеристики стосуються переважно тих засуджених, які скоїли злочини проти життя та здоров'я I та II групи (убивства, тілесні ушкодження різного ступеня тяжкості.)

Такі характеристики майже не стосуються III групи злочинців, засуджених за діяння, що ставлять небезпеку життя та здоров'я особи і, зокрема, медичних працівників, яким не властиво скоювати злочини в стані алкогольного та наркотичного сп'яніння.

Як свідчить аналіз статистичних і аналітичних даних кримінальних справ, які стосуються характеристики злочинців, та теоретичні розробки науковців у цій сфері, постійна й непереможна схильність до зловживання великими дозами спиртного, яка з часом трансформується в неспроможність у подальшому обходитися без алкоголю, далі відображається у фізіологічних порушеннях організму. Це

з часом призводить до необхідності лікування в спеціалізованих медичних закладах, чи поміщення в місця позбавлення волі за скоєння злочинів в стані сп'яніння. У подальшому ця категорія осіб через алкоголізм втрачає здатність вести активне життя, адже їх можуть супроводжувати захворювання, травми, поранення або ж навіть смерть.

Утрата контролю над собою через зловживання наркотиками та інших чинників, що стримують, дедалі частіше призводить до злочинних дій, пов'язаних із посяганням на життя іншої людини. Почастішали факти смерті таких осіб від зловживання й передозування наркотиками.

Отже, наркоманія, як і алкоголізм, знижуючи такі значимі елементи кримінологічної характеристики особи, що скоїла злочин проти життя та здоров'я людини, морально-вольовий поріг та відчуття страху, нині вже стали стабільними ознаками сучасної кримінальної субкультури. Наведена характеристика стосується передусім осіб, засуджених за злочини I та II груп.

Певну особливість має кримінологічна характеристика засуджених, які скоїли злочини, що ставлять у небезпеку життя та здоров'я особи (III група статті 131, 132, 134–145 КК України). Говорячи про особу злочинця медичного працівника, який скоює суспільно небезпечні діяння в сфері охорони здоров'я, не можна не розглянути особливості його соціального становища. Як відомо, соціальний статус має суттєве значення для характеристики особи злочинця, адже саме відповідно до нього від людини очікується певний спосіб поведінки й конкретних вчинків. Відчуття єдності та згуртованості між людьми, які обрали своїм життєвим шляхом саме медицину, завжди залишається непорушимим (достатньо згадати хоча б славнозвісну професійну солідарність лікарів) [3, с. 37].

Вивчення вченими мотиваційно-ціннісних характеристик особи, яка скоює злочини у зазначеній сфері, дозволило їм зробити справедливий висновок, що основні мотиваційні спотворення, які ведуть до морального конфлікту між виконуваними лікарем суспільно-корисними функціями й фактичним нехтуванням своїми професійними та службовими обов'язками, закладаються ще на етапі навчання у вищому навчальному закладі. Наслідком цього є відсутність належного морально-етичного виховання студента як майбутнього спеціаліста у сфері медицини. Спеціаліст, який закінчує вищий медичний навчальний заклад, часто виявляється невідповідним до виконання обов'язків лікаря; недостатня кваліфікація особи як спеціаліста поєднується з моральною дезорієнтацією. У результаті цього майбутні медики, обираючи професію, орієнтуються передусім на отримання матеріальних благ від результатів лікарської діяльності. За таких умов, як видається, на другий план відходить усвідомлення цими людьми великої відповідальності за життя та здоров'я інших, котру покладає на них обрана професія.

І.В. Кирилюк у своєму дослідженні наводить морально-етичні якості медичного працівника та окреслює його ідеальний образ. На його думку, це має бути особа з високим рівнем інтелекту та професіоналізму, яка є уважною, терплячою, добросовісною, тактовною, емоційно стабільною та має почуття обов'язку. Вона захоплена роботою, швидко приймає рішення, комунікабельна, їй властиві гуманізм, лідерські та інші позитивні якості. Відповідно, будь-яке відхилення в поведінці особи від даної моделі вважається в суспільстві як мінімум неетичним. Абсолютно неприйнятними є такі особистісні якості медичного працівника як неухважність, цинізм, агресивність, черствість, дріб'язковість, нехтування суспільними інтересами, гіпертрофоване прагнення до особистого збагачення тощо [3, с. 35].

Водночас необхідно підкреслити, що нині реальний образ особистості лікаря не відповідає ідеальній моделі. Серед причин, які в подальшому впливають на деформацію медиків у професійному та моральному аспектах, варто виокремити: абсолютну невідповідність заробітної плати соціальному статусу лікаря, складності та інтенсивності виконуваної ним роботи, зусиллям, витраченим на освіту та систематичне підтримання кваліфікації; негативне сприйняття пацієнта, як джерела емоційного дискомфорту (затрати медика на обстеження й лікування хворого набагато більші, ніж моральне, а головне матеріальне задоволення від виконуваної ним роботи); постійне психологічне перевантаження (особливо це стосується працівників швидкої медичної допомоги, хірургів та онкологів); відчуття власної нереалізованості у вибраній спеціальності, яке викликає недооцінку своїх професійних можливостей і, як наслідок, призводить до професійних злочинів.

Отже, особу, яка скоїла злочини пов'язані з медичною практикою, можна охарактеризувати таким чином. Це медичний працівник з формально високим освітнім рівнем, низьким офіційним рівнем доходів та морально-професійною деформацією, викликаною низькою заробітною платою медиків, заниженим рівнем особистої відповідальності, безкарністю, колективною псевдосолідарністю та який досить часто не вміє оперативно приймати рішення в умовах кризових ситуацій.

Висновки. Проведений кримінологічний аналіз особи злочинця у злочинах проти життя та здоров'я людини, які були вчинені в Україні за період з 2009 по 2013 роки свідчить про те, що кримінологічний портрет злочинців, які скоїли тяжкі суспільно небезпечні злочини проти життя і здоров'я (I та II груп) має наступні риси: зрілі за віком особи, низько освічені, які виховувались у несприятливих антисоціальних умовах, не мають спеціальності, постійного місця проживання, сталого заробітку й при цьому схильні до вживання наркотиків, зловживання алкоголем, вирізняються надмірним користолобством та гіпертрофованою заздрістю. Це особи, які в минулому притягувалися до кримінальної відповідальності та були засуджені до позбавлення волі, мали відхилення у межах осудності.

Список використаних джерел:

1. Кримінологія: підруч. для студ. вищ. навч. закладів / [О.М. Джужа, Я.Ю. Кондратьєв, О.Г. Кулик, П.П. Михайленко та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужа. – К.: Юрінком Інтер, 2002. – 416 с.
2. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: [Підручник для студентів юрид. спец. вищ. навч. закладів] / І.М. Даньшин, В.В. Голіна, О.Г. Кальман, О.В. Лисодєд; За ред. проф. І.М. Даньшина. – Харків: Право, 2003. – 352 с.
3. Галукова М.И. Особенности личности преступника, совершающего преступления в сфере оказания медицинских услуг / М.И. Галукова // Уголовно-правовые и криминологические проблемы борьбы с преступностью. Сборник научных трудов. Вып. 4. Ч. 2 / под ред. А.Л. Репецкой. – Иркутск: Издательство БГУЭП, 2007. – С. 32–40.

МИХАЙЛОВ І. М.,

провідний спеціаліст кафедри
адміністративного і фінансового права
(Національна академія прокуратури України)

УДК 343.51:343.52

**ПРЕДМЕТ ВИГОТОВЛЕННЯ, ЗБУТУ ТА ІНШИХ НЕЗАКОННИХ ДІЙ,
ПОВ'ЯЗАНИХ ЗІ ЗБУТОМ ПІДРОБЛЕНИХ ГРОШЕЙ,
ДЕРЖАВНИХ ЦІННИХ ПАПЕРІВ, БІЛЕТІВ ДЕРЖАВНОЇ ЛОТЕРЕЇ,
МАРОК АКЦИЗНОГО ПОДАТКУ ТА ГОЛОГРАФІЧНИХ ЗАХИСНИХ ЕЛЕМЕНТІВ**

Стаття присвячується визначенню понять, ознак і видів підробленої національної валюти України та іноземної валюти, державних цінних паперів, білетів державної лотереї, марок акцизного податку, голографічних захисних елементів з урахування змін у законодавстві.

Ключові слова: підроблена національна валюта України та іноземна валюта, державні цінні папери, білети державної лотереї, марок акцизного збору, голографічні захисні елементи.

Статья посвящается определению понятий, признаков и видов поддельной национальной валюты Украины и иностранной валюты, государственных ценных бумаг, билетов государственной лотереи, марок акцизного налога, голографических защитных элементов с учетом изменений в законодательстве.

Ключевые слова: поддельная национальная валюта Украины и иностранная валюта, государственные ценные бумаги, билеты государственной лотереи, марок акцизного сбора, голографические защитные элементы.

The article is devoted to determination of concepts, signs and types of counterfeit national currency of Ukraine and foreign currency, state securities, tickets of state lottery, signs of excise duties, holographic protective elements from the account of changes to the legislation.

Key words: counterfeit national and foreign currency, state securities, tickets of state lottery, signs of excise duties, holographic protective elements.

